

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

สุนทรียะทางศิลปะและดนตรี มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากการมีสุนทรียะจะเป็นการหล่อหลอมกล่อมเกลาจิตใจของคน ในชาติให้มีความอ่อนโยนแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิต และค่านิยมอันดีงามของบุคคลในชาติอีกด้วย การหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมของคนในชาติให้เกิดความผสมกลมกลืนและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การพัฒนาสืบทอดวัฒนธรรมอันงดงามของชาติให้ยืนยงต่อไป ย่อมจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของสังคมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 8)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้น กิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 2)

จากการศึกษาและวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เนื้อหากิจกรรมนาฏศิลป์ พบว่าทำซ้ำเบื้องต้น ในการเรียนนาฏศิลป์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ควรจะมีพื้นฐานแรกเริ่มในการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ให้กับเด็กไปทีละน้อย ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่รูปแบบของการรำมาตรฐานหรือเป็นชุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กมีความกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าคิด กล้าทำ รู้จักนาฏศิลป์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เข้าใจ และสามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์ภาษาท่ารำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ได้อย่างถูกต้อง เกิดความรักในการเรียนนาฏศิลป์

สภาพปัจจุบันในการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ พบปัญหาในการเรียนการสอนคือ ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร ที่มีความชำนาญด้านนาฏศิลป์ มีน้อยกว่าความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ (สมเกียรติ วรรณเฉลิม. 2542 : 1) ขาดสื่อการเรียนการสอนคู่มือครู ตำรา หนังสืออ้างอิง สำหรับให้ครูศึกษาค้นคว้า ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อการสอน

ขาดงบประมาณสำหรับสร้างและซ่อมแซมสื่อการสอน ขาดการติดต่อประสานงานกับแหล่งวิชาการด้านดนตรี - นาฏศิลป์ (จริยา แส่นเจริญสุข. 2544 : 4) อีกทั้งยังพบว่าครูผู้สอนดนตรีและนาฏศิลป์ วุฒิปริญญาตรีวิชาเอกอื่นที่ไม่ผ่านการอบรมหลักสูตรดนตรี - นาฏศิลป์ มีปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดนตรี - นาฏศิลป์ (จิตภา วายโสภา. 2543 : บทคัดย่อ)

เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้นั้น จำเป็นจะต้องนำวิทยาการต่างๆทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่ออำนวยความสะดวกและเกิดความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ดังจะเห็นได้จากนโยบายและมาตรการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 ที่กำหนดนโยบายและมาตรการให้มีการจัดการเรียนการสอนและการศึกษารูปแบบต่างๆที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างความรู้และความต้องการที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 86) ตลอดจนมีการส่งเสริมปรับปรุงผลิตสื่อการสอนให้มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอวิธีสอนที่ใช้ในโรงเรียนต่างๆเป็นวิธีสากล เช่น วิธีบรรยาย เล่าเรื่อง สาธิต ทดลอง ให้ปฏิบัติจริง ใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ พาไปศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ แต่วิธีสอนที่ได้รับความนิยมอย่างสูงวิธีหนึ่งคือการสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิต เพราะ นักเรียนได้เห็นลักษณะการเคลื่อนไหวหรือวิธีการที่ถูกต้องอย่างแท้จริง การสอนนาฏศิลป์ปัจจุบันมีเพียงคำบรรยายพร้อมรูปภาพประกอบ เด็กนักเรียนจะมีความเข้าใจที่แตกต่างกันออกไป ประกอบกับอาจารย์ผู้สอนยังมีความชำนาญในด้านนี้ไม่พอเพียง จึงทำให้การเรียนการสอนขาดสัมฤทธิ์ผลรวมถึงคุณภาพที่ออกมาโดยรวมทั่วประเทศไม่ตรงกันทำให้อาจารย์และนักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายการเรียนการสอน (สมเกียรติ วรรณเฉลิม. 2542 : 2) ซึ่งการใช้สื่อการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน ชื่นชม เห็นความสำคัญของการใช้สื่อการเรียนการสอน ดนตรีและ นาฏศิลป์ ในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกทั้งในด้านการร้องเพลง การเคาะจังหวะ การเคลื่อนไหวร่างกายในลีลาต่างๆ (กรมวิชาการ. 2534 : 287) ดังนั้นการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วยในการสอน จะแก้ปัญหาคาดแคลนครูผู้สอนที่มีความสามารถ รวมทั้งการขาดแคลนสื่อในการเรียนการสอนได้

วีดิทัศน์ เป็นสื่อการศึกษาชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันเป็นที่แพร่หลาย ราคาไม่แพง ลงทุนคุ้มค่า (สมเกียรติ วรรณเฉลิม. 2542 : 2) การใช้วีดิทัศน์เป็นสื่อการเรียนการสอนนั้น นับว่าเป็นการพัฒนาอย่างรวดเร็วทั้งในด้านอุปกรณ์ เทคนิค และวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รับสารหรือผู้เรียนสามารถรับได้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน (พรพิชิต สุวรรณศิริ. 2543 : 15)

ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้รวดเร็วและเข้าใจบทเรียนได้ง่ายกว่าสื่ออื่นๆ ครูสามารถสร้างขึ้นเองโดยไม่ยากนัก ใช้ในการฝึกทักษะลดเครื่องมือที่จำเป็นในการสาธิต สามารถมองเห็นรายละเอียดได้ชัดเจน มีคุณลักษณะที่สามารถให้ผู้เรียนได้รับสื่อที่เป็นทั้งภาพและเสียง (ไพโรจน์ ธีรธนากุล. 2528 : 3)

เทคโนโลยีได้ก้าวไกลไปมาก ผู้วิจัยจึงเห็นว่าถ้านำวิทัศน์ที่ผลิตขึ้นมานับที่กลงบนแผ่นดิสก์เป็นวิทัศน์ซีดีหรือวีซีดี ซึ่งจะได้รับคุณภาพประโยชน์มากกว่า เช่น ในการชมวิทัศน์ซีดีหรือวีซีดี มีข้อดีคือสามารถรับชมเลือกตอนใดตอนหนึ่งในเรื่องก่อนก็ได้ ซึ่งเป็นการแทนวิทัศน์แบบธรรมดาที่ต้องดูตั้งแต่ต้นจนจบ

นอกจากนี้ กิดานันท์ มลิทอง (2540 : 287) ได้กล่าวว่าวิทัศน์ซีดีหรือวีซีดี ว่า มีข้อได้เปรียบกว่าวิทัศน์ธรรมดาหลายประการ เช่น มีขนาดเล็ก มีความทนทานสูง ราคาไม่แพง ในขณะที่แถบวิทัศน์จะมีการเสื่อมสภาพได้หลังจากการเล่นบ่อยครั้งต้องมีการให้เทปย้อนกลับก่อนที่จะเล่นทุกครั้ง และข้อมูลจะถูกทำลายได้โดยสนามแม่เหล็ก ถ้ามีอุณหภูมิสูงจะทำให้แถบวิทัศน์อายุสั้นและบิดเบี้ยวทำให้ภาพล้นและสั่น ถ้าเก็บที่อุณหภูมิต่ำมากๆ ในแถบวิทัศน์อาจจะมีความชื้นทำให้เกิดเชื้อราได้ จึงเห็นได้ว่า ข้อจำกัดของแถบวิทัศน์จะมีมากกว่าวิทัศน์ซีดีหรือวีซีดี อย่างเห็นได้ชัดเจน

จะเห็นได้ว่าการสอนมีความสำคัญต่อความเข้าใจของผู้เรียนเป็นอย่างมากสื่อการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเห็นภาพตามที่ครูตั้งใจอธิบายได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการใช้บรรยากาศในการเรียนการสอนให้น่าสนใจยิ่งขึ้น ให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวในการเรียนการสอน ซึ่งการนำเอาเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาเป็นส่วนร่วมกับการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันนี้ เริ่มเห็นความสำคัญมากขึ้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนกิจกรรมนาฏศิลป์พบปัญหาในเรื่องของเวลาในการที่มีน้อย จึงยากที่จะทำให้เกิดทักษะในการเรียน และปัญหาด้านการเรียนการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ที่มีผู้เรียนเป็นจำนวนมากและผู้สอนมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงสร้างวีซีดี เรื่อง การเรียนรู้โดยใช้วีซีดีฝึกทำท่าพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทยขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ โดยจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาและเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะจะทำให้ผู้เรียนสามารถกระทำตามได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วกว่าการสอนโดยครูเพียงอย่างเดียว นั่นคือสามารถเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแล และให้คำปรึกษาเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน รวมทั้งการขาดแคลนสื่อในการเรียนการสอนซึ่งผลของการใช้วีซีดีนี้ คงจะเป็นประโยชน์ต่อ การเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของวิธีดี เรื่อง การเรียนรู้โดยใช้วิธีฝึกทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาผลการใช้วิธีดี เรื่อง การเรียนรู้โดยใช้วิธีฝึกทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้วิธีดี เรื่อง การเรียนรู้โดยใช้วิธีฝึกทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เป็นแนวทางสำหรับครูที่นำวิธีดี เรื่อง การเรียนรู้โดยใช้วิธีฝึกทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในเขตปทุมวันทั้งหมด 12 โรงเรียน
2. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง
เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาวิชานาฏศิลป์ไทย การฝึกปฏิบัติทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย อย่างมีรูปแบบ โดยประกอบไปด้วยนาฏยศัพท์ และภาษาท่า
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง
ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองรวม 8 ชั่วโมง ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ คือ การเรียนรู้โดยใช้วิธีดีฝึกทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย
2. ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเรียนรู้โดยใช้วิธีดีฝึกทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย หมายถึง การเรียนนาฏศิลป์ไทย โดยให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง จากวิธีดี ภายใต้การควบคุม และดูแลของครูผู้สอน

ทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย หมายถึง ทำรำเบื้องต้นซึ่งเป็นทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย เพื่อให้เกิดความชำนาญ การเคลื่อนไหวอย่างมีรูปแบบ โดยประกอบไปด้วยนาฏยศัพท์ และ ภาษาท่า

นาฏยศัพท์ หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เรียกเกี่ยวกับทำรำ เฉพาะในทางนาฏศิลป์ เป็นชื่อ ลักษณะท่าร่างของไทย แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ หมวดนามศัพท์ หมวดกริยาศัพท์ หมวดนาฏยศัพท์ เบ็ดเตล็ด

ภาษาท่า หมายถึง การแสดงท่าทางต่างๆ ด้วยภาษากายแทนการแสดงคำพูดกิริยาอาการ อารมณ์ โดยไม่ต้องเปล่งเสียงออกมา

ความสามารถในการรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย หมายถึง การปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ และภาษาท่า ที่เป็นทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทยอย่างถูกต้องตามเกณฑ์ที่กำหนด

แบบวัดความสามารถในการรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย หมายถึง แบบสังเกตที่ใช้วัด กิจกรรมการปฏิบัตินาฏยศัพท์และภาษาท่า โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ขั้นเตรียม ตอนที่ 2 ขั้นกระบวนการปฏิบัติ ตอนที่ 3 ผลการปฏิบัติ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 4 ระดับ คือ 3 คะแนน 2 คะแนน 1 คะแนน และ 0 คะแนน

ผลการใช้วิธีดี การเรียนรู้โดยใช้วิธีดีฝึกทำรำพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย หมายถึง การทดสอบความสามารถของนักเรียนตามเกณฑ์ที่แบบประเมินกำหนด ก่อนเรียนจากวิธีดี และ หลังจากเรียนจากวิธีดี

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสตรีศรีบารุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 31 คน